

DR. ZAKAR ANDRÁS

KAZÁRIAI
ÁLLAMCSINY

• • • • •

SZATMÁRI:

MI TÖRTÉNT
MOHÁCS UTÁN

•
MORVAMEZEI CSATA

•
HADSEREGÜNK
KIFOSZTÁSA
AUSZTRIÁBAN

•
A JAPÁN KUTATÁS
EREDMÉNYE

MORVAMEZEI CSATA

(1278. AUGUSZTUS 26.)

Történetírásunk egyik fogyatékossága tűnik föl az 1278. augusztus 26.-i morvamezei csata hiányos leírásában, tanításában és kiértékelésében. Talán, hogy elsikkadgasson a germán hálátlanság ténye, és egyéb politikai és hadviselési korabeli fölényünk. Az egész Európára nyolc évszázadra kiható, a Habsburgokat hatalomra juttató Morvamezei csatáról többet kell tudnunk.

Az Ennsig terjedő területen, kizárólag az északnyugati szlávokkal volt bajunk-már Etelközből két hadjáratot intéztünk ellenük és a későbbiek folyamán, 1069-ben törtek hazánkba a csehek. Könyves Kálmán /1095-1116/ fia, II. István /1116-1131/ uralma alatt, 1116 május 13.-án összeütközött a csehekkel az Olva partján de súlyos vereséget szenvedett. 1118-ban Leopold őrgróf cseh szövetségben tör hazánkra. Kétévi küzdelem után kötöttek békét. 1177-ben Szobjeszláv cseh herceg kiszolgáltatta az Ausztriából tovább menekülő Gézát Bélának, aki öccsét börtönbe záratta.

Az 1237-ben második magyarok után kutató ázsiai utjáról hazatérő Julián barát hírt hozott a tatárok közeledéséről. 1238-ban IV. Béla IX. Gergely pápa engedélyével ismét zsidó és szaracén tőkéseknek adta át ill. bérbe az állami jövedelmeket ami, valamint a várföldek visszavétele, növelte az egyházi és világi főurak engedetlenségét. E kritikus időben Béla, serege növelésére engedélyt adott a tatárok elől menekülő kunok hazánkba költözésére. A kőmonostori ülés elhatározta letelepítésüket. Az egyházi és világi nagybirtokosok, akik Béla egész kormányzatával--elsősorban az állami jövedelmek zsidókézzre juttatása és az adományozások visszavétele miatt-- közönjösen fogadták Kiev bevételének hírért. /1240, dec. 6./. 1241 jan-febr.-ban a főurak alig reagáltak a "véres kard" körülhordoztatásán. Február tizedikén a Kuten kun kán kiadását kérő tatár követeket a főurak Óbudán megölték. A tatár betöréskor Béla által segítségre hívott Frigyes meg is érkezett de a kunok ellen lázította az amugy is neheztelő főurakat, kik megölték Kudent mire Frigyes dolga jól végeztével hazament Ausztriába. Ugyanis a kunok a magyarok ellen fordultak, Bulcsu csanádi püspök és Barc fia Miklós seregét szétverték, miközben a tatárok előzőlötték Erdélyt és Lengyelország felől is betörték az

országba. A muhi csata után Frigyeshez menekült Bélát Frigyes fogságba vetette és a magyarok archivumát, kincseit elkobozták. Itt veszthettek el nemzeti történeti irataink. Elzálogosult Moson, Sopron és Pozsony megye. Frigyes Győrig pusztított. A pápához és a francia kirá-

rályhoz segítségért forduló Bélát elutasították. /Maradjon a "kereszténység védőpajzsa" ő egyedmagában... A tatárok kivonulás után IV. Béla visszaváltoztatta előbbi pusztító politikáját, s a várföldek elkobzása helyett inkább ösztönözte a várak építését, és megkezdte az idegenek nagyszámu betelepítését.

Történetírásunk kérdéseket támaszt, pl. hogy a tatárdulás által "TELJESEN ELPUSZTÍTOTT ORSZÁG" hogyan volt képes már 5 év múlva; 1246-ban, a magyarok a Lajta menti csatát ha elvesztették is de ott Frigyeset megölték. 1248-ban betörünk Styriába, 1249-ben ismét, mire Herman bádeni határőrgróf betör Nyugat-Magyarországra, mire IV. BÉLA KUN csapataival megrohadja Auszriát. II. Frigyes és Herman örgróf halála után az osztrák rendek OTTOKÁR CSEH TRÓNÖRÖKÖST választják hercegükké. Ezért kitört az ellenségeskedés IV. Béla és Ottokár között.

1252-ben -a tatárok által teljesen kiirtott magyarok elfoglalták Styriát és alsó Alsó-Ausztriát. 1253-ban Morvaországot pusztították. Junius 25.-én Olmütz alá érkeztek. Közben Styriában is nagy harcok dultak. Béla Bécset is ostromolta. Három magyar hadsereg is harcolt nyugaton és valószinű, hogy az anyaországot sem hagyták védtelenül-- azok a magyar harcosok akiket a tatárok "mind egy szálig kiirtottak"...Ez a "smellemhadsereg" térdrekenyszeríti Ottokárt aki 1254 május 1.-én békét köt Pozsonyban melynek értelmében Styria IV. Béláé maradt. Béla ugyanakkor Velencétől visszavívja Zárát, fia István nőül veszi a kun vezér lányát, Erzsébetet.

1258.-i steierországi lázadást Béla leveri, kormányzójává fiát István nevezi ki. Styriáért tovább folytak a harcok. Ottokár föllázította a tartományt és steier herceggé kiáltotta ki magát. 1260 jul.12-én Ottokár legyőzi Istvánt, Styria elveszett. 1265 március elején a kunok egy csoportja elhagyta az országot. István utánuk ment, elfoglalta a bulgáriai Vidint s fölvette a bulgár király címet.

1267. évi dekrétum az Aranybulla második megújítása. 1268-ban Béla leverte II. Uros szerb fejedelmet. Béla Dalmáciáért Velence ellen szövetséget keresve, unokáját Máriát 1269.-ben Sánta Károly nápolyi ANJOU herceghez adta férjhez, fiuunokáját, LÁSZLÓT pedig eljegyezte Nápolyi Izabellával. Ez a kapcsolat alapozta

meg ANJOU-HÁZ későbbi trónöröklési jogát.

1270. május 3.-én meghalt IV. Béla. V. István hadat üzent Ottokárnak, kivel Pozsonynál békét köt, amit Ottokár megszeg mire István betör Ausztriába.

1271 elején Ottokár bevette Pozsonyt, Nagyszombatot, Nyitrát és Mosont. Julius 2.-án ismét békét kötött Istvánnal. 1272. István halála után utóda

IV. LÁSZLÓ /1272-1290/ tíz éves korában került a trónra. Helyette Pektári Joákim és anyja Erzsébet kormányozott. Uralma alatt a feudális anarchia soha nem tapasztalt méreteket öltött. Zűrzavaros kor. Számtalan pártoskodás, szüntelen harcok. Ottokár hadat üzent de seregeit megelőzve, IV. /KUN/ László, 1273-ban betört Morvaországba, Ausztriába, Styriába. Osztrákok betörték Györbe, Nyitrára, Ottokár szeptemberben bevette Pozsonyt, Sopront és visszatért Ausztriába.

1272 október 1.-én HABSBURG RUDOLFOT német királyválasztották. A nürnbergi birodalmi gyűlés fölshozította Ottokárt, hogy adja vissza az elfoglalt tartományokat. Ezt Ottokár nem tette meg, mire őt ellenségé nyilvánították.

1275-ben Habsburg Rudolf IV. Lászlóval kötött szövetséget Ottokár ellen.

1276-ban Rudolf már Bécsig nyomult és megteremtette az összeköttetést a magyar csapatokkal, mire Ottokár békét kötött. Lemondott hódításairól, a magyar területekről is. A háboru azonban 1277 őszén kiújult.

A háboru közvetlen oka

A háborura közvetlen okot egyébként az a körülmény adta, hogy Habsburg Rudolf igényt tartott Styriára, Kärinthiára és Krajnára mint megüresedett hűbérekre és igényét Ottokár ellenzésére is érvényesíteni igyekezett. Az 1274.-i augsburgi gyűlésen Ottokár nem jelent meg. Erre Rudolf a nevezett tartományokat erővel elfoglalta. Ottokár Cseh-és Morvaország birtokában elég erősnek érezte magát a mérkőzésre. A nagy küzdelem 1278. évi augusztus 26.-án a Morva mezőn Ottokárt elsöpörte. A külföldi mint magyar történetírók érthetetlen okból Rudolf győzelméről beszélnek, magyar segélycsapatokkal. Holott az Kun László győzelme volt Habsburg Rudolf segélycsapataival. Rudolfot e csata nagy hadvezérének titulálják, holott a csatát eldöntő kun lovasság teljesen függetlenül operált, és csakis úgy volt hajlandó abban részt venni, ha a dekadens nyugatiak meghagyják nekik a szabad cselekvést-s mint látni fogjuk, pontosan ez döntőte el a csata sorsát: a "pogány" taktika, a sebes hely-

cserés hadmozdulatok, átkaroló vágták, kilesvén közben az ellenség késedelmes vagy hibás reakcióit s akkor elsőprő teljes térségű roham. Ennek az ősi magyar lovas hadviselési taktikájának volt a szemtanúja egész Európa delegációja amikor Buda fölszabadításakor a segítségül érkező, török lovashadsereg a magyar huszárokkal szembe került és mindkét lovashadsereg, Európa két legfélelmetesebb hadserege alkalmazta ezt a manőverezést. A törökök hibáztak és egy gyors helycserés magyar lovasosztag kezdeményezésével a kitaktikázott törökök elvesztették az ütközetet.

Ottokár, Mémeterszág főpohárnoka, Csehország királya, vezéri képességeiről kiváló tanuságot tett az 1273-évi magyarországi hadjáratában. Mielőtt azonban serege teljesen egybegyült volna, Németújvári Henrik bán 30.000 magyar és KUN lovassal 1273 aug. 5.-én megverte. Itt esett el Ottokár veje, Dürnholtz Ulrik is. De harmadnapon Ottokár fölujította a harcot és 60.000 emberrel Sopronug nyomult. Detrekőnél meggyengült ereje.

A HABSBURG CSALÁDNÁL nem az volt a baj, hogy a gazdag római Pierleone zsidó családból származott és ennek egyik Genuán keresztül érkező tagja vagyonával Svájcban megvette a romos Habsburg-várat, és a velejáró német császársági kedvezményeket, /Meyers Conversationa Lexicon, 1875./. Sokkal inkább jelentős az a tény, hogy a rokonságnak még a Talmud szerint élő tagjai, ismerősei

a hatalomba segítette olyan környezetbe vonták be, hogy szabad döntési képességét elveszítve a bankárok világpolitikai terveinek játékszere lett. Ez végig kimutatható a magyar történelemben is. A lelki tulajdonságaik átöröklése szintén kimutatható. Pl. a morvamezei csatában --ami inkább germán testvérharc volt ha a mindkét tábor lovaskatonáinak számát is vesszük--, mindkét fél nagyméretű gyeenruhájukra festett keresztet viselt. Tehát a római nagykereszt jegyében, kiméletlen testvérharcban elesett Ottokár hullájával a következőképpen jártak el: Ottokár mezitelen hulláját Habsburg Rudolf Bécsbe vitette, népünnepélyen darabokra vágatta, kibeleztette és megsüttette. /Veridicus: "Az első Habsburg arcképe./. Minden osztrák dicsőségnek kutforrása a "Historia annorum 1264-1279. MS. IX. 653" jelzés alatt örvezeteti az utókort: "A holttest....vágómarnák módjára földaraboltatott, halak módjára kibeleztetett, részeit külön megfőzték és elválasztották a hullától." Az első Habsburg sohase ülhetett volna a Római Szent Birodalom trónjára ha IV. KUN LÁSZLÓ nem ránt kardot a Rudolfus Dei Gratia Romanorum Rex Semper Augustus" védelmére. A morvamezei dünnkruti csatában a magyaroknak

és 1.000 szabadon mozgó kun lovasbak döntő szerep jutott. Habsburg Rudolf már lehullott a lováról, Ramswág thüringiai lovag emelte őt saját lovára, életét így megmentette...

Habsburg /zsidó/ Rudolf háláját azzal fejezte ki, hogy a pápához irt jelentésében nem szólt magyar vagy kun érdemeiről vitézségről, ellenkezőleg. Így irt: "...Istentől nekünk adott kard birtokában szembeszálljunk a nevezettel és így Szent Bertalan Apostol előestéjén Mi és fiunk Lajos Magyarország király a cseh tábornól alig egy német mérföldnyire /vix ad millere Teutonicum/ vertünk tábornól..." --írja Rudolf 1278 aug. 18.-án kelt levelében, III. Miklós pápához melyben annyira sem méltatja a magyar királyt, hogy a nevét megjegyezze, hanem "LAJOS"-nak nevezi IV. Lászlót. A "Lajos"-hoz mellékelt "FIUNK" jelző, mint nyugati vállveregetés a lenézett barbárok sarjadékának! már akkoriban kijárt. Végül pedig, a "hivatalos" történetírók kik fölsoroltak minden ki s osztrák hercegecskét, örögrófocskát, mélyen hallgatnak maig, hogy a "Lajos"-nak nevezett Kun László magyar király "régi magyar szokás szerint" verszerződést is kötött Rudolfal, hogy JÓBAN -ROSSZBAN osztozkodni fognak..." A Judeokeresztény szellemű nyugatra, így Rudolfra is jellemző, hogy a magyarokat, az országot hálából mint császári hűbért fiának Albertnek adományozta és hogy ezt valóra is váltta, nagy sereggel betört Magyarországra ahonnan azonban III. Endre kiverte. Hálából el akarta rabolni Magyarországot.

Moravemező

Rudolf IV. Kun Lászlót, a magyarok ifjú királyát, 1277 nyarán hűséges szövetségeseül nyerte meg. Ez a szövetség a hainburgi találkozás (1277. november 11) alkalmával még azáltal is erősödött, hogy Rudolf felajánlotta leányát, Klemencia hercegnőt, László király testvérének, Endre hercegnek, hitvesül. E szövetség annál tartósabbnak ígérkezett, mert Ottokár ellen a magyarok között az előző harcok folytán keletkezett izgalom még folyton tartott. A kért magyar segélyhadak toborzására László király általános fölkelést rendelt. A magyar nemzet által kiállított hadak fele — eltekintve a kun haderőtől — gyalogharcosokból állott. Ezért nevezetes tényező a morvamezei csata a magyar hadügy kifejlődésében. Igaz ugyan, hogy az ott nagy számban megjelent gyalogságot a harcban nem alkalmazták és az csupán a tábor őrzésére szolgált,² de ez a seregnek már csak azért is előnyére volt, mert így vált lehetővé, hogy a lovasság teljes számban a harchoz legyen felhasználható.

A csatában résztvevő, vagy legalább a harctéren jelen volt csapatok száma a következők:

Ottokár serege: 3000 morva lovas, 15.000 német lovas, 2000 lengyel és sziléziai lovas és 24.000 cseh gyalogos; összesen: 44.000, vagyis: 20.000 lovas és 24.000 gyalogos.³

Rudolf serege: 2000 német lovas, 16.000 kun lovas, 20.000 magyar lovas és 20.000 magyar gyalogos; összesen: 58.000, vagyis: 38.000 lovas és 20.000 gyalogos.⁴

E harcoló sereg javarésze magyar és kun lovasságból állott. Fegyvere: íj, puzdra, pajzs, kard és buzogány. A nemesség már szórványosan — kiki tehetsége szerint — páncélinget, sőt vértet és kikészített állatbőröket (kutzát) is viselt és szőrmés, könnyű fanyeregben ült. Általánosságban — de különösen a nemesség — acélsíjakot viselt. E könnyen lovasított magyar nemesség szálfelegyvereivel nem

² Lásd G. Köhler Generalmajor z. D.: „Die Entwicklung des Kriegswesens und der Kriegführung in der Ritterzeit.“ II. Band, 119. Seite. „Die Schlacht auf dem Marchfelde 1278.“

³ Lásd Köhler II. 119. Anhang 780. lap.

⁴ Klingenberg és Thomas Tuscus olasz krónikás adatai megegyeznek a német lovasok számát illetőleg. Megjegyezni kívánom, hogy a nehéz lovasok mellékszemélyzete, mint nem harcolók, niučenek kimutatva. A gyalogság számába beleszámítandók a csatlósok, szeke-resek, poggyászkisérők, útszínálók, szekerészek; ez voltaképpen a „nem harcoló állomány“. Ezen az alapon látta Kápolnai és Soós Elemér is a XIII. század gyalogságát. Ezzel Pauler Gyulának: Magyar nemzet története című II. kötet 715. lapon tett megjegyzésére megadtam a választ. Nem téves az a kép, amit mi adtunk. De tévedett Pauler, mert Pauler művében a 170. lapon „gyalogságról“ csakugyan szó van. Ami pedig azt illeti, hogy Köhlerre támaszkodtam? Pauler a M. T. Akadémia tagja, rendkívüli tudományosan képzett és általában nagyrabecsült, — de nem volt katona! Köhler azonban, mint vezérőrnagy, szintő

állotta a nehéz német lovasság harcát; ellenben az íjászok, akik első vonalból szórták halálhozó nyilaikat, kitűnően voltak alkalmazhatók. A magyarok kitűnően ismerték az íjaikban rejlő erőt, nyilaik sisakot és vértet átverték,⁵ s ennek tudatában csak akkor bocsájt-koztak kézitusába, midőn a nyilak előkészítő hatása már elégségesnek mutatkozott.

A kor lovagszellemétől áthatva, a krónikák elfogultan emlékeznek meg a magyarokról. Azt regéli például a kolmári krónika, hogy: „a Morva mezején nem igen akartak volna a magyarok beleharapni a harcba“. A salzburgi annalesek pedig felhozzák, hogy „elméjük inkább rablásra, mint harcra volt lekötve“. Ezek valamennyien részrehajlók. Elhallgatják különösen azt, hogy tulajdonképpen a magyarok voltak az elsők, akik a cseh-morva sereg első harcavonaiát tönkretették.⁶ A vereskrónika írója a magyar íjászokat teljesen mellőzi és csupán két harcavonalba alakult nemességet említ.

A német tartományok csapatai német szokás szerint nagyobb-részt nehéz lovasságból állottak. Fegyverzetük a pallos és a lándzsa, ők maguk vaspáncélos vértékbe öltöztetve, lovaik pedig szőr- és posztótakarókkal fedve. A lovagok nagy, széles háromszögű pajzsral védekeztek.

Ottokár lovassága német módra felszerelve csupán tömeges lökemre szánt, kevés mozgóképességgel bíró, nehéz lovasságból állott; fegyverzeté az előbbihez hasonló volt.

A gyalogság mindkét részből lándzsa, dárda, bárd és törrel volt ellátva. A fejét csőbőrsíjak védte. A páncéling a XIII. század nehéz lovasainak és lovagjainak volt fő védőfegyvere. A nadrág, lábbeli és kesztyű már láncfonásból készült; a térd- és könyökcsukló azonban még bőrből való volt; a lemészes vaskesztyű csak a század vége felé vétegetett alkalmazásba, a vaslapokból összeállított lábbeli pedig még nem volt használatos.

A rabló mód, ahogy Ottokár ennek a hadjáratnak megindítását Laá és Drosendorf városok megvívásával bevezette, mindinkább utánpótlásra talált; a napi szükséglet és lótap a föld népétől a legiszonytatóbb erőszakoskodással, harácsolás útján szereztetett be. Ennek hatása alatt a sereg szelleme és fegyelme lazult. A hosszadalmas téltlenség a környéket kimerítette, a takarmányolással elfoglalt harcosok száma naponta növekedett s azok a táborból távol csatan-goltak. Ebből folyólag nem lehet esodáikozni a cseh források azon egyező megállapításán, hogy Rudolf támadó fellépése a csehekre meglepőleg hatott.

Az említett rablásokból állítólag sok eshetett a magyar és kun lovasok rovására, mit a krónikások nagy előszeretettel idéznek. Pedig ott, ahol már Ottokár serege legeltetett, már alig találhatott valamit a magyar, ami a győzelmes csata utáni gyors elvonulását némileg meg is magyarázza.

A kütfők Ottokár seregében előfordult árulásról is beszélnek,

tudományosan képzett „katonaviselt ember“ volt. Ezért támaszkodtam Köhlerre, akiről különben Pauler maga mondja (id. mű 713. lap), hogy a helyzetet értelmese és elfogulatlanul tanulmányozta. Egyébiránt Köhler úgy vélekedik, hogy „vom Fuszvolk ist in der Schlacht nicht die Rede, es wird zur Deckung des Lagers verwendet worden sein“ — ami még nem zárja ki azt, hogy csakugyan „volt gyalogság“ a harctéren a magyaroknál is, habár nem vett részt a csatában.

⁵ Lásd Chron. de gestis princip. S. 7. Idézve Köhlernél III. k. 107. lap.

⁶ Lásd Chron. Colm. 250. és Annal. S. R. Salzb. 804.

amit Rudolf hű küldöncökkel nagylelkűen tudatott vele. A csata előestéjén sátrába hívatta Ottokár országnagyjait s közéjük lépve, ezt mondá: „Itt állok fegyvertelenül köztetek, teljes bizalommal hűségtekben; ha azonban csak egy is van, aki irántam rossz szándékkal viselkedik, nos, jobb, ha most egyedül csem el, mintsem a csatában ezrek haljanak meg velem.”⁷

III.

Rudolf ügyei 1278. május elején korántsem állottak oly előnyösen, mint ahogy az egy kezdeményezésre utalt vezér terveivel összeegyeztethető lett volna.

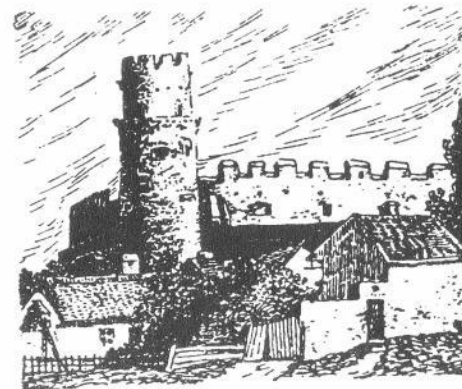
Mindjárt a viszálykodások kezdetén a Morva mezején letelepedett hatalmas Chuonring nemzetsége fellázadt. Ennek feje, az ifjú Henrik, Ausztria marsallja, aki Ottokár leányát, Agnes hercegnőt bírta nőül. Az országban nagy népszerűségnek örvendő Chuonring Henrik elpártolása következtében sok osztrák lovag szegődött az ellenség táborába. Még a csatát megelőző napon is két főúr, egy passai és egy pfanbergi gróf, hagyta el Rudolf táborát. Így cselekedtek a krónikáírók szerint mindazok, akiket Ottokár pénzzel megvesztegetett. A bajor Henrik hercegnek Ottokárhoz való csatlakozása következtében Rudolf előnytelen helyzete még inkább súlyosbodott, mert ezáltal felső német birtoklásaitól elválasztva, kényszerült volt Albrecht fiát a Felső-Rajna vidékére, megbízható férfait pedig birodalmába küldeni, hogy szövetségeseit a fölkelésre serkentsék. Az 1277. évi sár, mely alól Rudolf alattvalóit nem menthette fel, a kedélyeket felizgatta és midőn 1278 tavaszán Ottokár készülő harci szándékát elárulta, ez nyílt ellenségeskedésekre vezetett, amit azonban Rudolf május közepén nagy eréllyel elfojtott.

Rudolf 1278. július derekán még sereg nélkül időzött Bécsben és egyező följegyzések szerint az osztrák tartományok vajmi kevéssel járultak hozzá az új állam megalakulásához. *Bécs, midőn védtelenül látta királyt, engedélyt kért, hogy más gazdát kereshessen, ki őket megvédeni képes legyen.* A város polgármestere pedig még a magyar Kőszegivel is paktált.⁸

Tudnunk kell, hogy az augsburgi gyűlés előtt (1278) a viszonyok lényegesen mások voltak. A hatalmas Przemyslydát, aki valamenyny német sereg vezedelmes vetélytársa volt, lefegyverezni mindnyája érdekében volt akkor, most azonban Rudolf lett a hatalmasabb és sikerekkel csak még hatalmasabbá válhatott. Senkinek sem állott tehát érdekében őt erősíteni és jobban megismosodva látni. Rudolf csekély seregének hű része osztrák és német lovagokból állott, akik készek voltak vele bukni, avagy győzni. Halálmegvetéssel küzdöttek utolsó lehetőségig. Jellemző, hogy az elesettek között 13 Trautmannsdorfi lovag maradt a csatatéren.

Ily viszonyok közt indult Ottokár június 27-én székvárosából, Prágából nagy rokonszenv nyilvánulása mellett Brünn felé, ahonnan önbizalomtól eltelt levelet ír nejének. „A király Bécsben van — írja — s most az egyszer nem kaphat segítséget. Bizton hisszük, hogy kívánságunk szerint szerencsés sikert aratunk, és pedig nemcsak ellene, de valamennyi ellenségünk és vetélytársunk ellen. Reméljük

ugyanis, hogy az osztrák városok, mihelyt odaérkezünk, önként hódolunkra sietnek.” Július 16-ig időzött itt, hogy a morva és cseh fölkelőket, valamint a lengyel és északnémet zsoldosokat maga köré gyűjtse. Majd folytatta előnyomulását anélkül, hogy seregét összegyűjtötte és hadat üzent volna. László magyar király ekkor már Győr alatt állott és az itt gyülekező magyar sereget Pozsony felé indította.

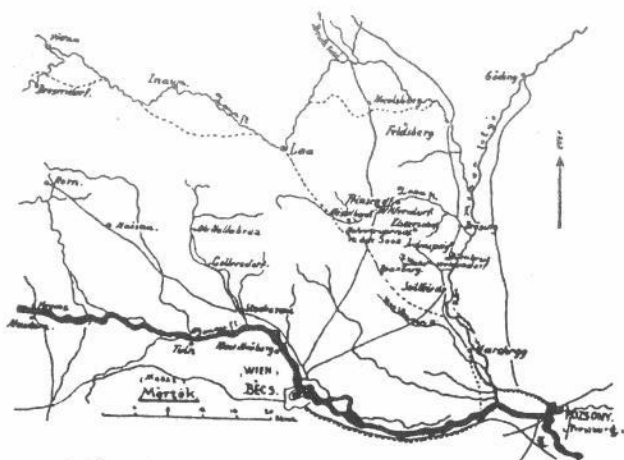
2. ábra. Laa várkastély romjai 1889-ben.

Ottokár Drosendorfnál, a Felső-Thaja folyásán fekvő jelentéktelen erősség előtt, július 20-án táborba szállott. E hely megvédése Maisan István ausztriai marsallra bízott, aki aránylag csekély várőrségével a nagyszámú ostromgéppel felszerelt Ottokár ellen 16 napig hősiiesen védekezett. A vár megvívása után Ottokár augusztus 6-án Laa felé fordult. Mielőtt azonban ennek urává lett, vette a hírt, hogy Rudolf a Dunán átkelt s feléje közeledik. Ugyanezen napon László serege Pozsonynál táborozott. Ide küldötte elébe Rudolf király Taufer grófot, hogy a két sereg minél előbbi egyesülését sürgesse meg. Majd Drosendorf és Laa várak ostromlásának hírére türelmetlenségében maga is a magyarok elé sietett. Ezalatt a magyar elővéd Pozsonynál már átkelt a Dunán és Marchegg felé haladt. Közben Rudolf, be sem várva a Lichtenstein és Saldenhoven vezetése alatt álló osztrák és sztyíriai fölkelés beérkezését, augusztus 13-án elhagyja Bécsét és Hainburgnál hajókon átkel a Dunán. Másnap eléri Marcheggét, hova két nap lefolyása alatt a fölkelő csapatok gyülekezését rendelte. Itt találkozik a magyar sereg elővédjével, mely Baksa Simonfia György mester vezénylete alatt 2000 előreszárguldo kun és

6000 magyar lovasból áll.⁹ Emmersberg lovagot György mester mellé adva, ezt az elővédet Laa felé küldi azzal, hogy az ellenség erejéről biztos híreket szerezzen.¹⁰

György mester⁹ nem először fordult meg e nevezetes hadszíntéren. Hasonló megbízatásban részesült már 1273-ban ugyancsak Ottokár ellen. Az ellenség kikémlelésére akkor Drözing mellett, a Zájának a Morvába folyásánál úsztatott át elővédjével (lásd áttekintő térkép). Most is tökéletesen oldotta meg feladatát. Nemcsak az ellenséget sikerült meglepnie és felriasztania, de annak erejéről is meggyőződést szerzett. Nyugtalanító támadása ezenfelül Ottokár

⁷ Lásd Hermann Althensis M. G. S. S. XVII. 410. Köhler idézete a 118. lapon.
⁸ Lásd Codex epistolaris, „Rudolf levele a pápához”.

3. ábra. Attekintő térkép a 1278. évi hadjáratról.

gyors eltávozását is eredményezte, aki, miután 12 napig Laá alatt vesztegelt, most annak vivását félbeszakítani volt kénytelen.

A cseh sereg táborának felriasztása augusztus 17-én történt.¹¹ És bár Ottokár György mester ismételt támadását augusztus 18-án visszaverte, mégis Laá ostromával felhagyott és Princendorfon át, ahol meghált, augusztus 19-én a Morva-folyó közelében fekvő Jedenspeigenre ment.

A cseh források azt állítják, hogy Ottokár az ostromlást élelmezés hiánya miatt hagyta félbe.¹² A salzburgi annalesek szerint a

magyarok egyedül még nem kényszeríthették volna Ottokárt visszavonulásra, hanem az, hogy a lengyelektől még erősítéseket várt s ezért a Lengyelországba és Sziléziába vezető utat, melyet Rudolf most fenyegetett, biztosítani óhajtott. E két véleménynel szemben legvalószínűbb, hogy mindkét tényező együttesen hatott Ottokár elhatározására. Kétségtelen különben az is, hogy az élelem hiányát a magyarok megjelenése idézte elő, ami még azáltal is fokozódhatott, hogy György mester, miután Ottokár augusztus 18-án őt visszaverte, a csehek Stillfrid felé siető szállítmányaiban keresett kárpótlást, megragadva a viszonzásra kínálkozó alkalmat.

Marchegg, melyre most Rudolf csekély hadával támaszkodott, pillanatnyilag jeles hadászati jelentőséggel bírt és sziget alakú fekvésénél fogva elegendő erős is volt. Ennek a pontnak birtoklása és biztosítása a legrövidebb összeköttetést létesítette Magyarországgal, honnan László főereje még közeledőben volt. Fenyegette innen

¹¹ Lásd Szabó Károly „Kun László”, 65. lap a Tört. életrajzokban.

¹² Lásd u. o. Chron. Claustrisburgensis és Annal. Salisb. e. h. idézéssel. Továbbá lásd az eredeti 1285. évi adománylevelet György mester részére a Magyar Nemzeti Múzeumban. Kiadta Fejér, V. III. 274. l. és Wenzel, XII. 434. l. Latin szövege és magyarra való fordítása a Hadtört. Közlemények „Okmánytár” 1890. évfolyam.

¹³ György mester a ma is élő Sávai Soós-család egyik őse.

¹⁴ Lásd György mester idézett adománylevelet.

¹⁵ Lásd Ann. Ottokariani S. 192. Köhlernél II. 104. lapon idézve.

Ottokár összeköttetéseit, míg ez Laá alatt állott, Morvaországgal és megvédte a Dunát azon eshetőségre, ha Ottokár Laáról ez ellen fordulna. Rudolfnak itt kellett kitartania addig, amíg elegendő erőket gyűjtve, a harcot felveheti.

E helyzetében Rudolf a svábokról még mit sem tudott és Kézai szerint: „mint Isten segédelmét várta a magyarok seregét”, amit augusztus 26-a neki meg is hozott. E napon érkezett be a bázeli püspök a sváb és a salzburgi csapatokkal, továbbá a nürnbergi örgróf, az osztrákok tartalékhadja, a stiriai fölkelők, a karantánok, a krajnaiak és a hainburgi gróf. A csehek királya ezalatt érthetetlen aléltásban jedenspeigeni táborában tétlenül maradt. E tétlenséget csak egy körülmény magyarázhatja meg s ez az, hogy a már említett árulás rossz sejtelmekkel szállta meg Ottokárt. Augusztus 22-én IV. László király már a Morva balpartján állott s ekkor Rudolf nem késlekedett parancsot adni a 9 kilométerre fekvő stillfridi magaslatok másnapra elfoglalására.

A menetoszlop élét egy kún csapat képezte, melyet a magyarok derékhadja követett s ehhez csatlakozott Rudolf a németekkel. Dürnkrut alá érkezvén, a magyarok a csehekkel szemben, tőlük egy mér-földnyi (4 kilométer) távolságra, mögöttük pedig Stillfrid közelében a németek szállottak táborba.¹³

A Felső-Weiden-patak áthatalása után kirendelték a magyar elővédet, a kunokat az előterep átkutatására, amikor is ezek arról győződtek meg, hogy a tábor előtt elterülő nádas nem ingovány, hanem tökéletesen száraz, még nehéz lovasok által is áthatolható terület. Ennek megállapítása után még előbbre nyomultak és a cseh előőrseket a mai Dürnkrut-völgy szegélyéről elűzték,¹⁴ jöllehet a kiküldött elővéd zöme óvatosan visszatartatott, hogy a Morva völgyének nyugati szegélyét szállja meg és figyelje Jedenspeigent, melyet azután tökéletesen megleptek s itt a csehek 100-at leltek, 200-at pedig foglyul ejtettek.¹⁵ Erre a cseh sereg vezérlete tekintélyesebb erőket indított ellenük s ez a magyarokat (kunokat) visszavonulásra készítette.¹⁶

Másnap Rudolf személyesen óhajtván meggyőződni az ellenség ereje és magatartása, valamint szövetségeseinek ügyessége felől, az egész tábor készenléte mellett, augusztus 24-én — szerdán — szemre-

4. ábra. Stillfried és temploma 1896-ból.

¹³ Lásd György mester 1285. évi adományleveleének szövegét az „Okmánytár” 584. lapján.

¹⁴ Lásd Sziriai versen krónika 142—143. szakaszát.

vételezésre indult, melyből nagy meglepéssel tért vissza, bajtársi kapcsolatot is létesítve ennek folyamán szövetségeseivel.

Augusztus 25-én, csütörtökön, Rudolf egész seregét elővonta a Felső-Weiden-pataktól délre eső emelkedésekre és csatarendbe állította azon elhatározással, hogy a döntő harcot másnap virradóra megkísérli.

Ottokár Jedenspeigentől keletre állott a síkon. Előtte terült el a Krut-föld Dürenkrutig. Az ellenség kibontakozását megakadályozni azonban úgy látszik szándékában nem volt, mert a magyarok az előőrsök elűzése után, úgy a megelőző kémszemlénél, mint a csata napján egészen a csehek táboráig jutottak.¹⁷

Mielőtt ezen hadjárat döntő harcával megismerkednénk, szükségnek mutatkozik a csata rendezésére befolyással volt tényezőket szemügyre venni.

Rudolf már 19 éves korában II. Frigyes 1237. évi olaszországi hadjáratában résztvett, később előszeretettel alkalmazta a cortenuovai győzelmes csata rendezését, ami általánosságban a XIII. századbéli csaták jellemvonása lett.¹⁸ Ennek a kornak harcászati tagozása kiválóan II. Frigyes harcjelentéseiből vehető ki.¹⁹

Kétségtelen, hogy II. Frigyes harccsoportjai, mint ahogy ennek előtte, úgy ezután is alkalmazásba jöttek. Ezek a harccsoportok az élen egy tompa szöveget mutattak, mert a négyszögű csoport elé e tompaszögű csoport is alkalmaztatott. (5. ábra.) Épen ezért a „cuneus” kifejezés nem úgy magyarázandó, mintha az egész csoport képezett volna háromszöget.

5. ábra.

Az egyes csoportok fejlődött vonalban 5–10 soros mélységben alakultak.

A könnyű lovasok már a XII. században az I. harcvonalban alkalmaztattak. Cortenuovónál pedig a harcvonalnak egy-egy csoportja 500 (de több is), a III. harcvonalban pedig 3–400 lovasból

¹⁷ Lásd Rudolf tudósítását III. Miklós pápához, melyben 200 lengyelt és 100 foglyot említ; Fejér, V. II. 452. lap. A foglyok lengyelek és szászok voltak. A halottak fejét — szokás szerint — a kunok leütötték és a zsákmányul ejtett sisakokban vitték, díjat várván érettek, amit busásan meg is kaptak.

Bárczay Oszkár a Hadtört. Közlemények 1893. évfolyamában „Két hadiesemény a XIII. évszázadból” 671. l. és a „Hadügy fejlődésének története” II. k. 459. lapján „Had-szervezet és hadviselés módja” fejezetében azt állítja, hogy ezen elővéd vezetésével György mester lett volna megbízva. A György mesternek kiállított 1285. évi hátyára írt adománylevél erről nem szól; már pedig, ha azt a 200 embert Bárczay szerint György mester fogatta volna el, akkor erről az adománylevélben említés volna. Ezt az elővédet valami kun vezér vezethette, kinek neve tudtommal eddig még nem derült ki. Külforrásaink azt mondják, hogy a „kunok” kényszerítik ki az előteret. Ezen állításom igazolására, ha egyebet nem, azt hozhatom fel, hogy György mester 1278. évi augusztus 14-én indult Laá alá, 15-én és 16-án útban volt, 17-én Ottokárra csapott, 17-én és 18-án — tehát két napig — zaklatta Ottokárt. Harmadnapra Ottokár visszavonult, ami 19-ére esik. A hadmozdulatok egész sora és az összes idevonatkozó adatok azt bizonyítják, hogy a Dürenkrut felé küldött elővéd egy más elővéd volt. Az egész magyar hadsereg 8000 főből álló elővédjét vezénylő György mestert Laá alá azért küldték, mert Laá felől nyugtalanító hírek érkeztek, tehát az így elővéd nélkül maradt sereg egy másik elővédet volt kénytelen kivezényelni. A Dürenkrut felé küldött elővéd működése szorosan összefüggésben áll a 26-án lefolyt csatával, holott György mester működése nem elővéd, hanem „különítmény” működésének minősül. György mester Ottokárt visszavonulásában kísérve, legfeljebb akkor érkezhett a Felső Weiden-patakhoz, amikor Ottokár Jedenspeigernre érkezett. Ez augusztus 24 és 25-e közt történt.

¹⁸ Lásd Stíriai verses krónika.

alakult. Ilykép alakult Rudolf serege is, mely, a kunok kivételével, két harccsoportot képezett s az egyes csoportokhoz zászlós urak voltak beosztva.

Kivételt képezett a György mester Laá alá kirendelt különítménye is, mely még őseitől öröklött alapelvek szerint működött.²⁰

Megkülönböztetésül és hogy a harc hevében egymást felismerhessék, a küzdő felek jelvényekkel voltak ellátva. Rudolf serege fehér keresztet viselt hátán. Jelszava: „Róma! Krisztus!” volt.²¹

A cseh sereg három harcvonalból állott, két-két, összesen hat harccsoporttal. Jelszava: Prága! (vagy Budajevics-Praha!). Minden ember mellén ismertetőjelül zöld kereszt. Zöld volt a király lobogója is, rajta fehér kereszttel. A verses krónika 162. szakasza így örökítette meg:

„Felette egy rohamzászló lengett,
Mely zöld volt, mint a fű,
Abban egy kereszt vágva lett,
Mely fehér volt, mint a hó.”

A verses krónika és a salzburgi annalesok, mint legilletékesebb egykorú források tekinthetők. Ezek szerint a morvamezei csata rendezése a következő volt:

I. harcvonal: a magyarok és kunok három harccsoportban; utóbbiaknak megengedettett ősi szokásuk szerint szétszórtan a szárnnyak körül rajozni és ismétlődő nyíl- és dárdatámadások által a csehek sorait nyugtalanítani. A magyarok két dandárba osztva, egymás mögött egy-egy hadcsoportot képeztek.

II. harcvonal: az osztrákok két harccsoportban egymás mellett. Az egyik csoportban az ország zászlaja a sassal; a másik csoportnál az osztrák lobogó, mint jelvény (signum), az agg Hanslau Konrád zászlós kezében.

III. harcvonal: a németek (svábok), három harccsoportban egymás mögött. Ebből alakult még külön egy tartalék. Az öreg Kapell az utóvédhez volt beosztva. Odautasította őt Rudolf, hogy egyelőre ne keveredjen harcba, hanem ha majd a kívánt pillanatot elérkezett-

De nem is valószínű, hogy a harc és menet által kifárasztott különítmény újból a dürenkruti „előteret kikutatására” rendeltetett volna ki. Erre az elővédre, mint fent említettem, más feladat volt bízva; mint ahogy az az 1285. évi adománylevélből kivehető és sejteti ve’ünk, midőn mondja: „és a cseh királlyal folytatott nagy csata alkalmával” — „in magno conflictu” — ugyan ez a György mester az ellenség sűrű fegyveres csatatorájába „hirtelen” betört, kemény harcok közben megsebesült és 9 csehet ejtett foglyul. Az a szöveg, mely György mesternek tulajdonítja a cseh király seregének kikémlelését, az a laai vállalatra kirendelt különítményre vonatkozhatik csupán. Nem téveszthető ez össze a derékhad elővédjének működésével. György mester nem egy „elővéd-harcban”, hanem egy döntő pillanatban „hirtelen” (tehát meglepőleg) az ellenség „zömére” rohant. (Lásd a vázlatot és az áttekintő térképet a 4. és 12. ábrát.) Ezt pedig elővédbe kirendelt és a vezető harcok által már megviselt csapattal alig lehetett volna végrehajtani. Felfogásom szerint a már idézett adománylevél szövege arra a következtetésre jogosít fel, hogy György mester különítménye, amely augusztus 24 és 25-e között megpihent, augusztus 26-án, vagyis a nagy csata napján, friss erővel rontott a „magno conflictu”-ra, az ellenség sűrű csatatorájába. Tehát egész friss erővel lépett közbe a már bizott sereggel (8000 emberrel). De ugyan hol is pihent meg György mester? Erre azt feleljük, hogy kifáradt lovai számára Hohenruperdorf és Sparberg közt található oly legelőre, mely még érintetlen volt és a katonai felmérés-térképen „in der Soos”-aal van jelölve (lásd a vázlatot). Innen nem esett messzire a csata színhelye

²⁰ Lásd Stíriai verses krónika.

²¹ Lásd Köhler id. mű. I. 216. lap.

²² Lásd u. o. 217. lap.

nek látja, akkor rontson erélyesen az ellenségre. A verses krónika erről a körülményről még azt is feljegyezte, hogy e feladatot Pfanberg gróf, kihez Rudolf eleinte fordult, a következő szavakkal utasította el magát: „Mit gondolnak majd rólunk, látva — hogy a veszélyből menekülni akarunk.“ Az öreg Kapell csak azzal lehetett némiképp megnyugtató, hogy Summerau Konrád adatott melléje, és hogy a király azt komolyan követelte. De mindketten lovagjaikhoz mentek, mentegetődzve a király parancsával. Az uralkodó lovagias becsületfelfogás szerint mindenesetre kényes helyzetbe jutottak, tétlenül nézni a többiek órákig tartó viaskodásait. Egy ehhez hasonló jelenet 100 évvel később, 1364-ben, az auray-i csatában is megismétlődött.²²

A rohamzászló a nürnbergi örgrófnak (egy Hohenzollernek) volt átadva, ki azt a stíriaiak élén lobogtatta; mellette Fürstenberg gróf segédkezett.

A történeti nevezetességű terep, melyet Ottokár magának a harc színhelyéül kiválasztott, már a quadok, markománok, szlávok és avarok küzdőtere is volt. Az itt leírt csata színhelye 2500 lépés szélességben és 500 lépés mélységben Dürnkruz és Jedenspeigen között terül el. Északon és nyugaton ezt a területet, melyet akkor „Krut-föld“-nek neveztek, lapos dombok határolják. Keleten a Morva-folyó, dél felől a két Weiden-patak folyik. A Morva vize nemcsak a folyam nagyságánál, de a partok meredekségénél fogva is jelentékeny akadály; ellentétben a Dürnkruztól délre folyó Felső-Weiden-patakkal (lásd 6. ábrát). A Krut-földje természetes határai-val nemcsak bekerített tornahelyhez hasonlítható, hanem térbeli viszonyainál fogva a középkori seregek csekély arckiterjedésének, az egyes harcscoportok tömör alakjainak és mély tagozásainak is igen megfelelt.

vagyis a „Krut-földje“. Az elszórt csapat részei észrevétlenül gyülekezhettek és a levél szövege szerint „hirtelen“, meglepőleg történhetett a megközelítés.

Ezen felfogásom bizonyítására hivatkozom okleveleink többi szövegezésére, ahol minden egyes esetben a helyzet, melyben György mester működött, minden kétséget kizáró módon pontosan ténykedése jelezve van. Így p. o. olvasható az 1288. évi adománylevélben, hogy György mester V. István halála után a cseh király kikémlelésére küldetett. Ez 1273-ban történt, midőn mint elővédparancsnok tűnik fel. Mert hiszen tudvalevő dolog, hogy ebben a küzdelemben Német-Ujvári Henrik bán vezette a derékhadat. Ugyanezen adománylevélben, az 1286. évi hadjáratban május 7-én az I. harcvonalat vezette az ellenségre. Ez csak úgy magyarázható meg, hogy mint az egész seregtest parancsnoka az elővédnél tartózkodott és a derékhad közbelépésével döntötte el az ütközetet Leetkó krakói fejedelem javára. Az 1285. évi adománylevél szövege szerint — 1280-ban a hódmezei csatában megfosztva a segítségtől, tehát megint elővédben — elől harcolt. Ezt a feltevésemet megerősíti még az a körülmény, hogy lovát leszúrták és gyalog harcolt tovább (akár csak a limanovai hősök), amíg megsebesült. Ez pedig csak a derékhad közbelépésekor történhetett, különben megölték volna. Ezeket az adatokat azért tartottam szükségesnek felhozni, hogy bebizonyítsam, miszerint okmányokra a'apulva dolgoztam fel minden tételét ezen csatának, amit Pauler Gyula idézett művében a megjegyzések közt a 715. lapon 235. szám alatt kétségbe von. Az itt idézett eredeti okmányok a Magyar Nemzeti Múzeum Soós-levéltárában vannak elhelyezve.

²⁰ Lásd Darkó Jenő: „Bölcs Leó taktikájának hitelessége“ és Hazai Samu: „A X. századbeli magyar hadügyről.“ Hadtört. Közl. 389—546. I. 1888. évfolyam.

²¹ Lásd Köhler I. 218. l. „II. Frigyes cortenovai csatáját“ és Stíriai verses krónika.

IV.

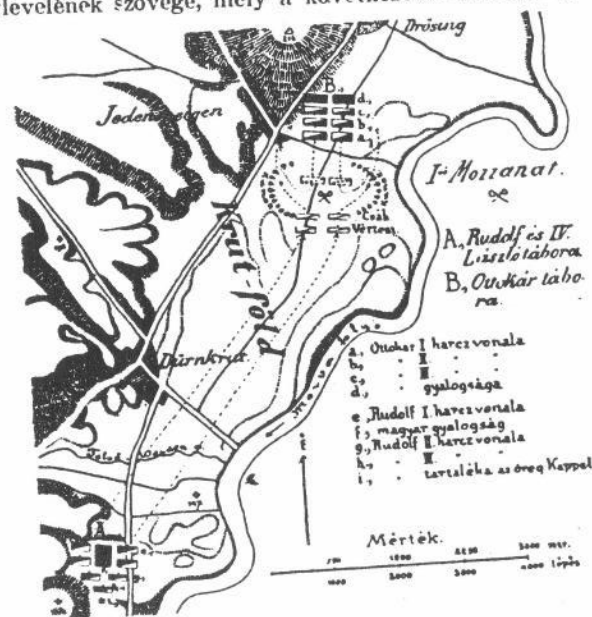
Augusztus 26-án volt a nagy csata. A Rudolf szövetségén álló sereg, melyet hajnalhasadtával a bázeli ferencrendiek püspöke megáldott, csatarendben várta megindítását.

Az egymás mögött alakult három harcvonaltól következőképpen indult csatára: elől 10—15 főnyi csoportokban az ügyes kun íjászok rajozták körül az ellenség tömegeit, ezrével röptve rájuk gyilkos nyilaikat. A trencsényi Csák Máté nádor vezérelte I. dandár az ellenség harcveronalára vetette magát; ezt követte a II. dandár, élén a Gutkeled nemzetségéből származó Vértési István országbíróval. László király, a régi magyar szokáshoz híven, egy magaslatról csak figyelte az ütközetet,²³ a harcba nem elegyedett. Fedezetére Rajnold, a Rozgonyiak öse, kipróbált kun és magyar harcosokkal állott.

A külföldi források tájékozatlan voltát az a körülmény bizonyítja legjobban, hogy kétségbevonják, vajjon László király részt vett-e a morvamezei csatában. A kolmári krónika erről a következőképp emlékezik:

„A magyarok szokása
És nyilvánvalón,
Előkelőbb is királya
Ahhoz, hogy harcra menjen!“

Pedig a király jelenlétét kétségtelenné teszi György mester adománylevélének szövege, mely a következőket mondja: „midőn azt

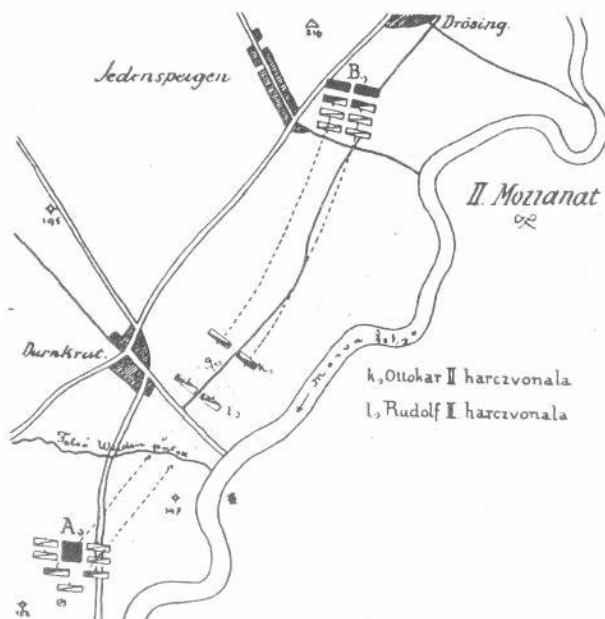
7. ábra. A két tábor és az I. harcvonaltól küzdőtere.

²² Lásd Köhler II. 124. l. 4. megjegyzés; idézve Froysart. ed Keraju de Lotten-hove VII. 39.

²³ Lásd Kolmári krónika és Annalium-Austriac. Contin. Vindob. Percznál IX. 710. l.

a György mestert a cseh király seregének kifürkészésére és kikémlelésére küldtük, azon sereg egy csatasorát a mi megérkezésünk előtt vitézül megtámadta és három jól felfegyverzett cseh katonát, hordlegénységével együtt a csatamezőn elfogván, feleségünknek ajánlotta, kiket mi Rudolf király úrnak ajándékoztunk" stb. stb. Ez a kémlelés, fűrészés és támadás csakis György mester laái ütközetére vonatkozhatik, amely kisebb volt, mint a nagy csata, melyet az oklevél „magno-conflictu“-nak nevez. Ezen szövegezésből még arra is lehet következtetni, hogy a 18 éves ifjú László király nem ült ez alatt tétlenül tábori sátrában, hanem különítményének működését látni akarva, Laá alá lovagolt, ahol megérkezése előtt György mester már megzavarta Ottokár seregét. Amikor pedig az ellenséges szállítmányok zavarásából a „magnus conflictus“-ba visszakérült, akkor a harcot királyja szemeláttára — ki kíséretével elfoglalt magaslatról (195 ◊ magassági pont) szemlélte a csata folyását — döntötte el.

A könnyű kun lovas íjászok előbb említett bevezető harca soká tartott s fegyverük hatása csak nehezen jutott érvényre. Ekkor következett a nemesség rohama, mely hátrálásra kényszerítette a csehek I. harcvezetését. Ezalatt az íjászok a szárnyak mögé gyülekez-

8. ábra. A II. harcvezetések küzdőtere.

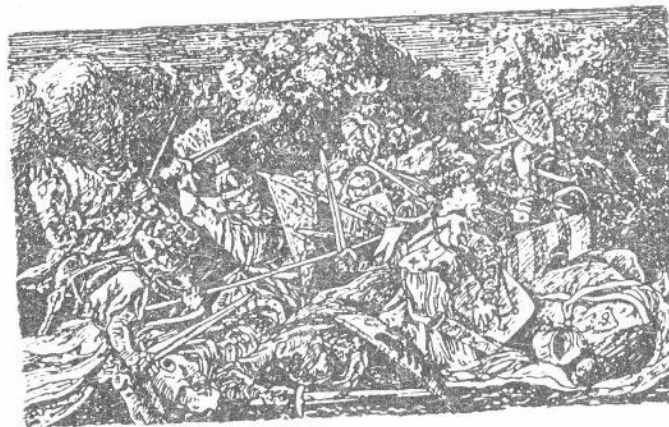
tek, hogy újbóli támadásra előkészülve, az ellenséget üzőbe vegyék és a zömmel egyetemben a csehek táborára rontsanak.²⁴

Ottokár, látva I. harcvezetésének tönkretételét, II. harcvezetésével a Weiden-patakon átkelő osztrákokra vetette magát. Ezek a patak-

hoz közeledve, a bázeli püspök kezdeményezésére, aki az ország zászlósa mellett lovagolt, szent éneket énekelték:

Szűz Mária Istennek szent anyja,
Minden bajunk néked legyen panaszolva!

Reggeli 9 óra lehetett, midőn az osztrák sereg két egymás mellett küzdő harcsoportja Ottokár II. harcvezetésével összeütközött. Ez az összecsapás az osztrákok vereségével végződött. Itt esett el a 100 éves Hanslau Konrád zászlós úr, kinek lehanyatló karjaiból a lobogó Lichtenstein Henrik izmos kezébe jutott.

9. ábra. Rudolf viaskodása a Weiden-patak átkelésénél.

Ezen küzdelem alatt Rudolf III. harcvezetésével meglehetősen hátramaradt. A harcsoportok közti nagy távolság, minek oka egyrészt a magyarok nagy száma, másrészt az augusztus havi nagy por volt, a kölcsönös közreműködést megnehezítette. Az osztrákok visszavonulása majdnem meneküléssé fajult éppen akkor, amikor a III. harcvezetése a Felső-Weiden-patakon átkelésénél volt. A zavart menekülők a III. harcvezetésben meglehetősen zavart ideztak elő.

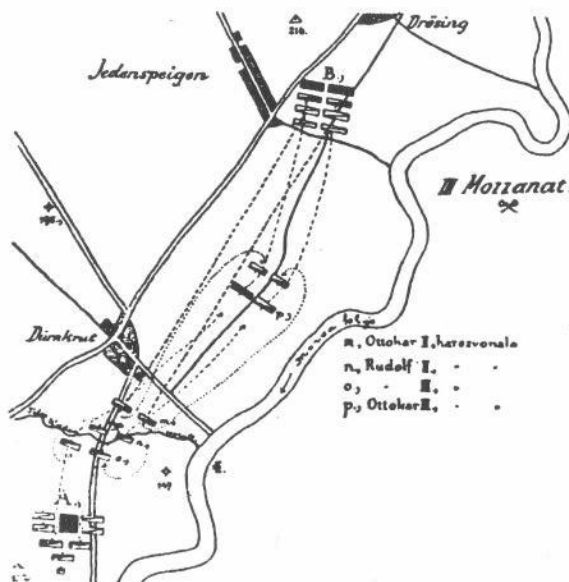
Idáig nyomulhatott Ottokár III. harcvezetése, a hozzá hű osztráknémetek, akik közül Fullenstein lovagnak sikerült Rudolf királyt is megközelíteni. E német lovag ugyanis fogadalmat tett a cseh királynak, hogy Rudolfot a csatában megöli. Bőszülten, előreszeggett lándzsával rontott neki. E roham előtt Rudolf, ki a lovagi gyakorlatban kitűnően jártas volt, ügyesen kitért; kísérete pedig a vakmerő lovagot előzte. A király lova azonban közben meggingott és terhével a Weiden-patakból összeroskadott.²⁵

²⁴ Lásd Kőzai Simont. A salzburgi Annaleseket és Rudolf király levelét Leó pápához. „Az elővéd (mely alatt a kunokat kell érteni) nyílzáppal ingatják meg a csehek arcát; és az óvatosan visszatartott magyar nemesség második harcvezetését előretörtet, hogy az íjászok harcvezetését tökéletesen kihasználja. Ennek tulajdonítható, hogy az ellenség első harcvezetését üldözőbe vették.” A kolmári krónika itt is tévesztő magyarázatot ad, midőn ezen harcban késedelmet lát. Ez pedig onnan van, mert a kolmári krónika írója előtt ismeretlen volt a magyarok eredeti harcvezetése (lásd 21. alatti idézést). Mindenesetre a magyarokat mint első harcvezetést kell képzelnünk a csata bevezetésénél.

²⁵ Lásd Archiv für Schweiz von Johann Winterthur.

Reménytelen helyzetéből Ramswág thüringiai lovag szabadította ki és saját lovára segítve, a király életét megmentette. Ez a vészteljes pillanat délből lehetett.²⁶ Rudolf pedig az azalatt előbbre jutott III. harcvonaltól után vágatott, melynek nehéz sváb lovagjai a leghevesebb harcok után Ottokár II. harcvonaltól is visszavonulásra kényszerítették.

A visszavonulókat azonban a lengyelek fölverték és Rudolf sváb lovagjainak csak ezután akadt nehéz munkájuk. Ezért Rudolf, ki a

10. ábra. Habsburgi Rudolf III. harcvonala és tartalékának előnyomulása.

harci helyzetről közben tájékozódhatott, Kapell Ulrikot tartalékával előre vonta s e csoport az ugyanekkor odaérkező György mester magyar és kun lovasaival együtt a csehek jobb oldalába tört.²⁷

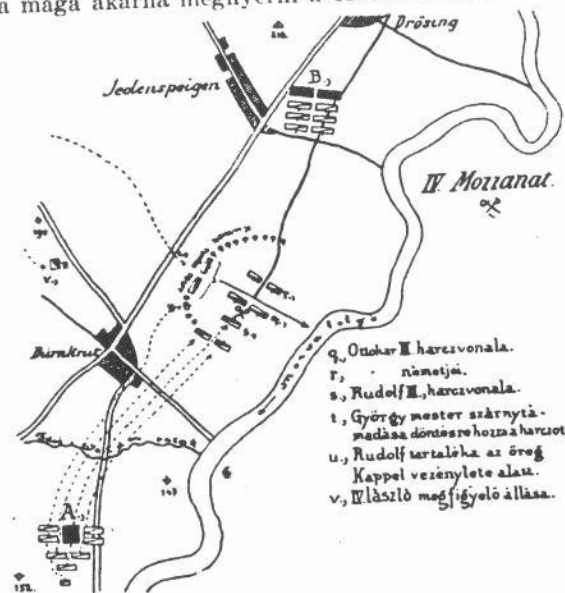
A csehek jobb szárnyát átkaroló e hatalmas támadás az elől viaskodókra sem maradhatott hatás nélkül és a magyar bárdok és kardok halált szóró csapásai meghozták a teljes eredményt.

Délután lehetett, midőn György mester ekként az ellenség jobb

²⁶ Lásd Rudolf levelét a dogehoz.

²⁷ Lásd Hadt. Közlemények 1890. évfolyam: „Hadtörténelmi Okmánytár” 584. lap. A dolog tisztázására kénytelenek vagyunk ismétlésbe bocsátkozni, mert a krónikák, sőt Köhler is, Kapell rohamának tulajdonítják a csatadöntést. Azonban tekintsünk vissza, mily erő állott Kapell rendelkezésére? Az a 60 lovag (lásd Köhler II. 124. l.) nem tehetett volna: oly nagy kárt az ellenség soraiban, ha György mester nem érkezik idejében erre a szárnyra, mely hozzá legközelebb esett és Kapell támogatva tevékeny részt nem vesz ezen döntő pillanatban. Szembeálló László király levelének szövege is, mely ide vonatkozik (lásd György mester 1285. évi adománylevelét a Hadt. Közlemények Okmánytárában közölve 1890. évi

szárnyához érkezett. A támadó lökés erejével a rendetlenségbe jutott ellenség harccsoportjait a Morva vize felé kergette, aminek következtében Ottokár seregének nagyobb része a habok közt talált sírjára.²⁸ Csak a csehek királya harcolt még elszánt és válogatott kísérettel, mintha maga akarná megnyerni a csatát. Azonban csakhamar

11. ábra. A döntő csata színtere.

észrevette elhagyott helyzetét s Drösing felé iparkodott keresztül-törni. Szerencsésillaga azonban végkép lehanyatlott. Ottokárt az utána iramodó győztesek körülkerítették, s mert ő a futásban való menekvést megveti, fogsága ellen pedig küzd, még harcol addig, amíg 17 sebtől vérezve, egy pallosdöfés és egy törzsúrás következtében meghal. A verses krónika Emersberg Berchtold lovagot nevezi megölőjének, aki pedig a láai kiküldetésben György mester kísérője volt. Így tehát mindkettejüknek a nagy csatában is együtt kellett részt venniük.

Minden királyi díszről megfosztva s félig meztelenül maradt Ottokár hullája a csatatéren, míg nem azt Rudolf király később Bécsben fejedelmi pompával eltemettette.

A közelfekvő falvak lakossága 40 kilométernyire napokig a hullák kihalászásával foglalkozott, hogy sisakjaikat leoldhassa.²⁹

Augusztus 26-ról 27-re eső éjszakát Rudolf a csatatéren felütött táborában töltötte; 27-én a magyarokat Laá alá küldte, maga pedig Feldsbergbe ment.

584. l.): „idem Mgr. Georgius repente irruit, ex orendam inimicorum acem armatam, pluribus adhornata ubi fortiter dimicando expiit vulneratus, ex novem Bohemos captivavit”. Az ütőkártyát György mester kézzelfogható okoknál fogva augusztus 26-ra tartotta fenn magának. Kemény harcok közben megsebesült és ebben a nagy csatában kilenc csehet ejtett foglyul.

²⁸ Lásd Köhler idézett mű 136. l.

V.

A jutalom, melyet diadaláért a magyar sereg és királya nyert, azon ékszerekből állott, melyeket Ottokár hat évvel azelőtt jogtalanul lefoglalt és azon zsákmányból, melyet a csehek táborában találtak a kunok. A még 1260-ban ugyancsak a Morva vize mellett vallott vereséget (Kroissenbrunn, 1260. július 12) s az azóta szenvedett sérelmeket a magyar sereg véresen megtorolta. Az ellenségtől nyert zászlókat és címeres pajzsokat pedig László király mint a magyar fegyverek dicsőségének örök időkre szánt emlékeit, a székesfehérvári székesegyház falaira függeszteni rendelte.³⁰

E csata kapcsán több helyen merült fel azon gyűlöletes állítás, hogy a magyarok Rudolf királyt valamennyi némettel felkoncolni akarták. Ilyet csak mesének vehetünk. Mert ha ezt csakugyan végre akarták volna hajtani, túlnyomó erejükkel és még harcrakész csapataikkal könnyen meg is tehetnék volna.³¹ Hisz a magyar király és tekintélyes számú kísérete nem is elegyedett a harcba s így teljesen akcióképes maradt a csata lezajlása után is.

Négy nap pihenő után a magyarok hazájukba tértek, harci dicsőségükhöz új babérokat fűzve.

A veszteségek német részről igen csekélyeknek, cseh részről jelentékenyeknek mondatnak. Az adatok mindkét félre együttesen 12.000 és 20.000 között váltakoznak. A magyar veszteségről az elősorolt kútfők hallgatnak ugyan, de tekintve tevékeny résztvételüket, azok csekélyek nem lehettek.

VI.

A morvamezei csata a XIII. század legérdekesebb csatáinak egyike. Már maga a módszer, ahogy Rudolf a magyarokat megnyerte, de még inkább a mód, ahogy őket a csatában alkalmazta, nagy vezéri képességet mutat. A csata vezetését az utolsó pillanatig erősen kézben tartja azáltal, hogy a nehéz sváb lovasokat a végső harcra tartotta fenn. Amíg a könnyű magyar csapatok óvatosan, de fokozatosan alkalmazásba jöttek, addig a tartalék felhasználása, de főképpen a magyarok átkaroló mozdulata kivívja a diadalt.

Rudolf hadicélja különben sem lehetett más, minthogy Ottokárt legyőzze. De, amint a kútforrások megállapítják, ehhez Rudolf serege nagyon is gyenge volt. Ezzel szemben a magyar sereg egymaga is elég erős ahhoz, hogy a cseh király seregével szembeszálljon. Megverte Ottokárt. A diadalmas ütközetnek történetpolitikai jelentősége, valamint következményei éppen abban domborodnak ki, hogy Habsburgi Rudolf uralkodói tekintélyét, birodalmának biztonságát csakis a győzelmes csatával érthette el. Sőt, miután ezen győzelem következtében Morvát nehézség nélkül meghódította, egész Kölnig hatolt, ahol Brandenburgi Ottó őrről közbenjárásával, Ottokár unokaöccsével békét kötött.

A Habsburgok későbbi világhuralmát e szerencsésen végződött csata alapította meg. A rendelkezésre álló adatok szerint a német király politikailag és katonailag egyaránt igen veszélyes helyzetben volt. Saját hívei előtt is világos, hogy Rudolfnak az elfoglalt országok megvédéséhez nincs elegendő ereje. Ily körülmények között csak Magyarország segítségével várhatta megmaradását, csak ettől remél-

³⁰ Lásd Veres krónika.

³¹ Lásd Kézai s. h. 122. lap.

³² Lásd Köhler id. mű 138. lap. Hivatkozik Ann. S. R. Salisb. 804. és Buseonra.

hette az esetleges győzelmet.³² Akkor, midőn a morvamezei események lezajlottak, senki sem tudta, minő óriási jelentősége volt ezen „nagy csata” győzelmének. Azt, hogy a Habsburgok szerencsecsillaga a történelem láthatárának peremén akkor ragyogott fel, amikor éppen Ottokár leáldozott, — azt legkevésbé tudták maguk a Habsburgok. Mert ki lát 500 évre előre?

VII.

Ránknézve a legértékesebb azon tény, hogy a csatában a főszerepet valóban a magyarok vitték. Ők derítették fel a terepet. Ők nyugtalanították minden oldalról az ellenséget. Ők készítették elő a harcot. Ők jelentek meg a döntő pillanatban ott, ahol kellett. Ők éreztették a cseh király hadaival szálfegyvereik hatalmát. Ők üldözték a megfutamodottakat s végre ők szorították Ottokár seregének nagy részét a Morva vizébe. Megtették tehát mindent, amit csata előtt, csata alatt és csata után tenni kell.

A győzelem nagyon is kétséssé vált volna, ha a tartalék ügyes felhasználása, különösen pedig György mesternek időszerű megjelenése a harcot Rudolf javára el nem döntik.

Számos ezen korbeli királyi okirat tanuskodik a magyarok vitézségéről és bátorságáról.

Trencsényi Csák Máté nádor a csata hevében lebukott lováról. Dénes mester Péter fia az Ősli-nemzetsegből vére omlásával kiragadta őt a nekirohanó ellenség elől s ismét lovasítva, visszakisérte a harcba. Még a krónika írója is akként emlékezik meg róla, hogy:

Soha cséplő úgy nem cséplét
Mint Trencsényi azt tevő
Rőf hosszú karjával.³³

Omodé, a későbbi nádor, jobb keze mutatóját vesztette el a csatában.³⁴ A Forgáchok őse: András, az Ivánka fia; Szegedi Benedek fia: Apa; és a Guthkeled-nemzettség egyik tagja;³⁵ a Bori-család őse: Miklós;³⁶ a Sztáraiak őse: Jákó; Miskolci Péter és Sándor³⁷ mindannyian derekasan harcoltak.

Vid László, az Irinyiek őse, a cseh király törvénytelen fiát, Miklós herceget foglyul ejtette, minek emlékére a család címerében maiglan is láncravert királyfit visel kékmézőjű pajzsában ábrázolva.³⁸

Péternek a Dorog fiának és testvéreinek, kik a Morva mezején Ottokár ellen vitézül harcoltak, adta László király 1278. évi szeptember 1-én ősi birtokukat, melyet a hűtlen Pál és fiai: Miklós vajda, István és a később lefejezett Görgey Gergely³⁹ tartottak elfoglalva. A Koppán nemzetsegből származott Péter fia: Miklós gal-

góci várispán és Imre fia: Mihály, a királyi lovászok és hajós népek comesei tüntették ki magukat, akik közül Miklós arcát lándzsa sebezte meg, míg Mihályt lándzsával taszították le lováról úgy, hogy seibebe majdnem belehalt. Ezen hadjáratban szerzett érdemeik elismerésül 1284-ben a komáromvármegyei Vas falut nyerték adományul. A Tyukod nembeli Péter és Jakab a Sámson fiai a király zászlaja alatt harcoltak és velők Fence fiai: Sámson és Máté. Mindjárt ott a

³² Lásd Lorenc Ottokár: Deutschlands Geschichte II. 2.

³³ Lásd László király oklevelét Ung. Magaz. IV. köt. Ezen tetteért adományozta László király Péternek 1279-ben az elkobzott Dágót. Magy. tört. életr. 1886. II. évf., 66. l.

táborban elkérték a királytól a kolozsvármegyei Bazé falut. A király 1279-ben kérésükre az adománylevelet ki is állította.⁴⁰

A baranyavármegyei „zervedi“ íjászokat, az Ottokár ellen tanúsított jó magatartásukért László király 1279-ben megneemesítette.⁴¹ A Ludányi nembeli Csatári ágon lévő Vytík fia Vytík pedig 1283-ban négy ekényi földet kapott vitézségeért Budak-on, a mai Bodok-földjén, mely a nyitrai várhoz tartozott.⁴²

Piros Péter és Synka Tamás, György mesternek hű követői⁴³ s végre György mester maga László király diadalmas vezére, méltóan sorakozik a hősök mellé, kinek sikerült korának mozgalmas időszakában magának dús érdemek mellett halhatatlanságot is szereznie.⁴⁴

Megállapítható és leszegezhető tehát, hogy a „Morvamezőn“ tényleg a világtörténelem szekerének küllőibe kupaszkodott bele György mester és vitéz magyarjai. Ez az egyetlen cselekvésük is elégséges arra, hogy az utókor a halhatatlanság babérját nyujtsa haló poraikra.

De a kiket a kegyelet virágával akarunk felkeresni, azokat mindenekelőtt, ismernünk is kell. Ezért tartom szükségesnek György mester életrajzára hivatkozni, melyet 34 hátyalagra megírtam és kéziratát 1896-ban az ezeréves országos kiállításra a közművelődési csoportban bemutattam.⁴⁵

Ha mai szemmel nézzük György mester működését ezen csatában, be kell ismernünk, hogy a „döntést“ szabad elhatározásból és szabad akarathól hajtotta végre. Ez az 1285. évi adománylevélből egész biztonsággal megállapítható.⁴⁶ Egyébként György mester már V. István király és Erdély kormányzója győzelmes hadjárataiban is feltűnik, nemzeti történelmünkben először. (1260—1264.)

Az 1273—74—77—78 és 81. években tanúsított vitézségeért kiváló hadijutalmul adományba kapta 1285-ben Sávár, Sópatak és Delnét falukat a sókúttal és sóbányákkal. 1288-ban kapta meg a király engedélyét, hogy Sávár földjén, az ő és övéi védelmére várat építhessen.⁴⁷

E vár romjai a sós-újfalusi határban, a Tarken-hegyen △ 661 magaslati számon porladoznak.

Mint Szabolcs vármegye főispánja Lelesz kegyura és Sáros-Patak várnagya fejezte be tetteiben gazdag tevékeny életét 1305-ben 83 éves korában. Alighanem a leleszi sírboltba temették, melynek boltjában Demeter fitestvére is nyugszik, mely sírbolt jelenleg el van falazva.

Mint hazájának hű fia, nemzetének egyik heroikus alakja, korának, mozgalmas időszakában méltán kiérdemelte magának a „mestermagister“ melléknevet, ami neki a multban bő javakat, utóbb pedig hervadhatatlan emléket szerzett.

⁴⁰ Lásd Endre király 1290. évi adománylevelét, melyben Omodét ungvármegyei birtokában megerősíti.

⁴¹ Lásd Hadtört. Közl. 1890. évf., 476. l.

⁴² Lásd u. o.

⁴³ Lásd Budai Esaiás: „Magyarország polgári históriájáról való Lexicon“ II. darab 699. lap.

⁴⁴ Lásd Heraldisch-genealogische Zeitschrift „Adler“ 2. szám, 17. lap és 6. szám 64. lap. 1871. évf.

⁴⁵ A pártitűs Lóránt szepesi comés pártján harcolt s amikor Kun László Lóránt seregét leverte, fogságba került és 1280-ban lefejeztetett.

⁴⁶ Lásd Magyar. tört. életr. id. mű 68. lap. Peety Frigyes: Várispánságok tört. 222. l. és Wencel IX. 380. l. és Hazai okmánytár VI. 166. l.

HADSEREGÜNK KIFOSZTÁSA AUSZTRIÁBAN

„Nem akarok katonát látni“—üvöltötte Cohn-Kun Béla de kevesen tudják, hogy ugyanezen az elven volt az osztrák vezérkar is.

A magyar hadosztályoknak az olasz frontról való hazahívásának rövid összefoglalója a következő:

1918 október 21.-én tartott országgyűlésem gróf Károlyi Mihály képviselő követelte, hogy a háború azonnal szüntessék meg, a magyar katonák az országba hozassanak haza, a kormány azonnal mondjon le, és az új kormány haddéktalanul indítson béketárgyalásokat, a német szövetséget bontassék föl, az új kormány jelentse ki, hogy nem kíván a Délsláv nemzet függetlenségének útjában állani és végül követelte, az általános titkos, nőkre is kiterjedő választójogot.

Huszár Károly képviselő ugyanazon az országgyűlésen azt követelte, hogy felettsé nyugtalanító az, hogy magyar csapatoknak idegenek parancsolnak, kik nem tettek esküt a magyar alkotmányra. Erre Wekerle Sándor miniszterelnök kijelentette, hogy a magyar csapatok hazahozatalának ill. hazaHOZATÁSÁNAK kérdésével foglalkozott és hogy ez nem csak törekvése a kormánynak, hanem e tekintetben cselekedett is már. És tényleg, a magyar kormány a parlamentben elhangzott kívánságra 1918 október havában a hadsereg főparancsnokságnál közbelépett arra nézve, hogy a magyar déli határ védelmére kellő számú magyar csapatokat mielőbb szállítsanak haza. A hadsereg főparancsnokság meg is ígérte, hogy a kívánságot teljesíteni fogja.

A balkánfront összeomlása után a bolgárok Salonikiben az entente haderő főparancsnokával Franchet d'Esperey francia tábornokkal 1918 szeptember 30-án különbékét kötöttek. Kétségtelen volt, hogy a szövetségesek által támogatott szerb haderő sietve elő fog törni és ez által Magyarországot délfelől közvetlenül veszélyezteti.

Mivel a bukaresti béke törvénybe iktatva még nem volt, azzal is számolni kellett, hogy a Balkánon megváltozott helyzet miatt Románia újból hadat üzen a Monarchia ellen. Tehát Erdélyt is veszély fenyegette.

Báró Kyvess Hermann tábornagy Károly királytól parancsot kapott, hogy a déli /uj/ front védelmet szervezze meg. A tábornagy főhadiszállása 1918 október 8.-án Belgrádban megalakult. Az osztrák-Magyar hadsereg főparancsnokság két hadosztályt /a cseh nemzetiségű 9. és a lengyel 30./ a német legfelsőbb hadvezetőség pedig 5 hadosztályt /bajor alpesi hadtest, 6. tart., 217., és 219/ irányított Magyarország déli határára.

Föltűnő jelenség az, hogy a hadsereg főparancsnokság tövényes rendeltetésük dacára nem a HONVÉDHADOSZTÁLYOKAT állította Magyarország közvetlen megvédésére. Az olasz fronton levő 59 hadosztályból bár 18 és fél hadosztály volt tartalékviszonyban, azok között is csakis egy honvédhadosztály volt /74./, a többi 9 honvédhadosztály mind az első vonalban állott /20., 38., 39., 40., 41., 51., 64., 70., és 11. lovas hadosztály/.

Mivel a 18 és fél hadosztály a front mögött tartalékban állott, a főparancsnokságnak módjában volt azokkal a honvédhadosztályokat felváltani és az ekként fölszabaduló honvédhadosztályoknak legalább egy részét Magyarország közvetlen védelmére a Duna-vonalra irányítani.

A magyar kormány 1918 október hóban báró Bornemisza Jánost Háromszék vármegyébe küldte, hogy tegyen jelentést Erdély megvédésére tett gondoskodásról. Báró Bornemisza 1918 október 21-én Brassóból a következő távirati jelentést küldte a miniszterelnökhöz:

"7415. belügyminiszteri szám alatt nyert megbízatásom alapján Háromszék-vármegye esetleg szükségessé váló kiűritésének előmunkálatait befejeztem. A határszélen a helyzet komolyra fordult és nyolc nap óta katonai csapatszállítások teljesen szünetelnek. Az itt lévő katonai erők még az első előnyomulás fenntartására sem elégségesek, tüzérség pedig majdnem teljesen hiányzik. Mértékadó körökben az a meggyőződés gyökeredzett meg, hogy az erdélyi keleti részek SZÁNDÉKOSAN ÁLDOZTATNAK FEL. Részletes, alapos előterjesztésem megtétele céljából e hó 22-én délután személyesen jelentkezem."

Báró Bornemisza János s.k."

Hasonló jelentést küldött Brasso vármegye alispánja a vármegye közönsége nevében 1918 október 21-én.

Wekerle Sándor a főparancsnokságot szemrehányással illette, hogy a honvédcsapatok hazaszállítására nehézségeket támaszt. Szurmay Sándor gy. tábornok, honvédelmi miniszter, 1918 októberben Dormándy Henrik tábornokot

Badenbe küldte, lelkére kötve azt, hogy minél előbb és minél több magyar csapatnak Magyarországra való visszaszállítását a hadsereg főparancsnokságtól kieszközölni iparkodják. Dormándy tábornok 1918 október hó végén már Badenben volt, ott jogot adtak neki, hogy ügyiratba betekintszen, de a MAGYAR /HONVÉD/ CSAPATOK ALKALMAZÁSÁNAK KÉRDÉSÉBE BELESZÓLNI NEM ENGEDTEK.

IV. Károly 1918 október 22.-én Magyarország védelmére József királyi herceget bizta meg ezért Reichenauban ki-hallgatásra rendelte a részletek megbeszélése céljából. József főherceg Gloggnitz állomáson a vezérkar főnökével báró ARZ vezérezredessel a sürgősen megteendő intézkedéseket megbeszélte és utasításokat adott a magyar hadosztályok olasz frontról sürgősen a Duna-vonalra áthelyezésére. József főherceg jelentette a császárnak az ARZ-al történt megállapodását. A császár és király válasza: "Ezennel tábornaggyá kinevezlek. Utazz minél előbb a magyar határra, meg fogod kapni mindazon csapatokat, melyeket kértél. Mondd meg nevemben, a Tirolban lévő magyar csapatoknak, hogy leggyorsabban követni fognak Téged Magyarországba. Ezt ezennel megígérem."

Bucsu után József főherceg az udvari vonatból kiszállott és Bozenbe utazott, hogy a királyi parancsot azonnal teljesítse. József főherceg egy bucsuparancs fogalmazványát a hadsereg arcvonalparancsnokság vezérkari osztálynak átadta azon paranccsal, hogy azt közölje a magyar csapatokkal. A szabadságon levő vezérkari főnököt

helyettesítő Schattel ezredes aggodalmát fejezte ki a bucsuparancs azon része felett, melyben a király a magyar csapatokkal tudatni akarta, hogy a király Magyarország védelmével megbízta és szavát adta, hogy valamennyi magyar csapat Magyarország védelmére sürgősen el lesz szállítva. József főherceg hangsúlyozta hogy ez a császár kívánságára történik.

A bucsuparancs hirdetésére és a magyar csapatoknak elszállítására intézkedések nem történtek.

József főhercegtől távol állott az, hogy hogy ő magyar hadosztályokat saját kezdeményezéséből hazaszállíttson. Ő egyetlen honvédhadosztályt javasolt mert előzőleg Gloggnitz vasutállomáson báró ARZ vezérezredessel a vezérkar főnökével már részletesen megbeszélte a létesítendő intézkedéseket. Ezután most már, mint Magyarország védelmére megszervezendő új front kiűvezett parancsnoka, 1918 október 25.-én délután 1:40-kor Bozenben a gyorsvonatba szállva Ujvidékre utazott a király parancsát teljesíteni. A horvát nemzetiségű 36. hadosztályt az AOK

időközben nem a magyar déli határra, hanem a Piaven álló 6. hadsereg megerősítésére irányította. A tirol-i hadseregarcvonal ideiglenes parancsnoka akkor már Krobatin tábornagy volt. A vitéz magyarokra szüksége volt, nem akarta kiadni. Hiszen a 38. honvédhadosztály azon időben a XIII. hadtestet alkotta és az első vonalban állott... Éspedig a 27. h.o. Asiagonál, a 38. honv. h.o. pedig a Monte Sisemol-on. A Thaly Károly vezrédes dandárnok parancsnoksága alatt a 21. és 23. honv. gyalogezred az első vonalat tartotta. A 24. honv. gy. ezred tartalék volt. A székely 22. /marosvásárhelyi/ honv. gy. ezred, mint hadtesttartalék a Brenta völgyében Borgo-nál laktáborozott. Parancsnokok: Molnár Dezső altábornagy, Csanády Frigyes gyalogsági tábornok, Karleusa Fülöp tábornok. A 22. lo-sonci gyalogezred szintén tartalékban. Ez az ezred és a 22. székelyezred föllázadt, hogy otthonuk védelmére hazamehessenek. Wittich ezredes jelenti József főhercegnek a magyarok lázadását. József főherceg válasza, hogy az arcvonalon helyzetén segíteni már nem lehet, a császár parancsát teljesítsék minél hamarabb /magyarok hazaszállítása/. József főherceg Say Viktor vezérkari ezredes szárnysegéde kíséretében a 22. honvédgyalogezred fölkeresésére Borgora kocsizott, a honvédeket megnyugtatóni. 1918 október 27.-én Boroevic tábornagy is lázadásokat jelent. Ugy folytatja, hogyha tovább terjedne a bomlás, úgy a védelem most már erőlyesen nem lesz folytatható. Ennek okait nem abban a legfelsőbb határozatban látta, hogy a 27. és 38. honvédhadosztályokat a tirol-i front-ról ki kell vonni, hanem az uralkodó manifestumában, a Hinterland igazgatásában és a legénység dekorumellenes fölszerelésében. Ez okozta a legnagyobb nehézséget pl. a 24. hadtestnél is mely a Piaven az olaszok minden támadásával dacolt, az összeomlásig. /A 24. hadtestet a 41. honvéd és az 51. gyaloghadosztály alkotta/. A bomlást a nemzeti frakciókra szakadás okozta. A főparancsnokság érthetetlenül a front hátrábbhelyezését kívánta, a lehetetlent ami demoralizálta az amugy is hazavágyó nemzetiségi katonákat. A hadvezetés hibája amiért a

zelhetetlen volt tehát helyéből a tűzértséget kimozdítani,
mely akkor a védelem gerincét jelentette.

ezred 1918 november 24.-én futott át Innsbruckon. Az osztrák hatóságok követelték, hogy a még megmaradt fegyvereiket és ingóságait adják le, majd a szerelvényt osztrák katonák és civilek vizsgálták át. Ez alkalommal a 75. dandárparancsnok és a Volkswehr parancsnoka között éles szóváltás keletkezett. A 24. honvédezrednek csodával határos módon sikerült fegyverekkel, sőt géppuskákkal Brassóba megérkezni...Te hát valaki/-k/ nem akarták, hogy magyarok Brassóban fegyveresen védekezhessenek. A hirhedt Raasdorf /Bécs és Marchegg között/ vasuti állomáson osztrák hivatalos emberek és katonák kifosztották a honvédeket. A 24. honvédezred pénztárát, a tiszti étkezde fölszerelését a tiszti tulajdont képező lovakat is erőszakkal elvették. Panasznak helye nem volt. Az Innsbrucki Heeresfrontkommandó nem működött. Az egész visszavonulás alatt egyetlen hadtápállomásparancsnokságot sem lehetett találni. A raktárházakat élelmiszer- és tártalékokat a lakosság kifosztotta. A cs. és királyi 16. hadosztály október végén Pergine és Custofora környékén volt elhelyezve. Kötelékébe a 2.-ik, 31.-ik, 52.-ik és 138.-ik magyar ezredek tartoztak. Ezt Innsbruck-Hall állomáson teljesen kifosztották, csak egy géppuskás szakaszt hagytak meg minden ezredre, az esetleges föllázadásuk megfékezéséül.

Elhallgatott nagyon komoly történelmi tény, bűn volt a magyar haderő lefegyverzése. Ott nem kunbélák tették ezt hanem a germánok akikért vérünket ontottuk. Ilyenek voltak ők 1918-ban, mint azelőtt és lesznek ezután...

A fegyverszüneti szerződés a csapatok lefegyverzését a fegyverszüneti szerződéshez függesztett végrehajtási határozványban nem írta elő... Ott a 2. a/ pontban szószerint ez áll: "Die öszerr-ung.Armeen sind ermächtigt nur das mitzunehmen, was zur persönlichen Ausrüstung und Bewaffnung der Soldaten gehört."

E határozvánnyal ellentétben a hadsereg főparancsnokság az 1918 november 6.-án kelt Op.Nr.149.043. rendeletének 8. pontjában az összes fegyverek és lőszer leadását parancsolja meg, mely így szólt: "Sämtlichen Formationen, Transporten und einzelreisende Mannschaftspersonen sind nördlich, bezw. östlich der im Punkt 3 der Waffenstillstandsbedingungen angegebenen Linien vor dem Abtransport /Abmarsch/ Waffen und Munition abzunehmen."

tirol OSZTRÁK-JUGOSZLÁV nemzeti tanácsok így hozzájutottak ahhoz a fölbecsülhetetlen mennyiségű és erejű hadianyaghoz, melynek birtokában majd merészen foglalják el a magyarságtól elrabolandó területeket. Az "örök osztrák" bajtársi hálából elrabolja Nyugatmagyarországot.

Az igazság megköveteli, hogy amikor az ellenségünk általi gaztetteket értékeljük ki, alkalmazzuk ezt az objektív kiértékelést volt bajtársainkra az osztrákokra is!!! Viselkedésük ezer éve változatlan. Ezután gondoljuk meg jobban velük mivel társulunk. Ők máris a jövőbe néznek, oda, amikor az ellenségeskedés kiujul és a csehekkel egyetértéssel a megnyitott Bős-Nagymarosi gátak dunavízával megfojtják Budapestet.

Franchet d'Esperey francia tábornok, a szövetséges és társult hatalmak balkáni hadseregének főparancsnoka 1918 november 7.-én Belgrádban gróf Károlyi Mihály miniszterelnök által vezetett bizottság előtt beszédet mondott, melynek lényege ---egy szem-és fültanu szerint--- következő volt:

"1867. évig Franciaország szerette a magyarokat, de mikor a magyarok a németekhez csatlakoztak, elvesztették Franciaország szimpátiáját, ezért most ép úgy kell lakolniuk, mint a németeknek."

Tanulunk-e végre?

A JAPÁN KUTATÁS EREDMÉNYEI

A biológia azt tanítja, hogy mintegy negyven generáció alatt "kodódik" át egy népcsoport génállománya, ha új környezetben más hatások érik. Ez időben kb. 1.200 évet jelent. Az eredeti külső típusjegyek letompulnak, de vannak olyan biológiai ismérvek, amit az embertan sokáig regisztrálni tud. Miután Karl Landsteiner 1901-ben felfedezte --a róla elnevezett-- ABO-ás vércsoportrendszert, a Hirszföld testvérek --Mendel nyomán-- megállapították, hogy az allélok /génparók, amelyek ugyancsak a tulajdonságot határozzák meg/ gyakorisága népcsoportok szerint rendszeresen és döntően különbözik. Sorra fedezték föl a vércsoportrendszerket, ami a humángenetika föllendülését eredményezte. A Boyd testvérek 1934-ben felfedezték, hogy sok ezer éves mumiák beszáradt testrészeiből is lehetséges a vércsoport-meghatározás. Fölfedezésüket Candella és sokan mások követték. Rájöttek, hogy csontból is megállapítható a vércsoport. Így alakult ki a paleoszerológia /történeti szérumtan/ tudománya. Ez lehetővé tette, hogy a csontban a vércsoporttulajdonságok olyan szerves anyagokhoz kötődnek, amelyek igen lassan bomlanak le vagy oldódnak ki a talajvíz hatására. 5-6000 éves csontokból is meghatározható a "vércsoport." Az angol Mourant megszerkesztette a Föld lakóinak vércsoport térképét, majd a vércsoportok időbeli megoszlásának regisztrálására is több kísérletet tettek. 1956-ban Grubb és Lawell felfedezték az első emberi immunoglobint /ellenanyag tulajdonságokkal rendelkező, kémiai szerkezetüket tekintve, egymással rokon fehérjék/. Mai ismereteink szerint öt vérfehérje tartozik az immunoglobinhoz. Ezek egyike a gamma G-globulin /IgG/, amelynek a molekulaszáma 160.000 körüli.

AZ OSAKAI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM. IGAZSÁGÜGYI ORVOSZAKKÉRTŐI INTÉZETÉNEK munkatársai, Hideo Matsumoto prof. vezetésével tisztázták az immunoglobulinok további szerkezetét. Olyan öröklődő tulajdonságokat hordozó kromoszoma-részecskéket /marker-géneket/ találtak, amelyek a HÁROM emberi nagyrasszra, külön-külön jellemzőek, és az egyikben előforduló "markerek" nincsenek jelen a másokban... Huszonkét mongoloid nagyrasszra tartozó népcsoport 6617 egyénétől majd három szomszédos népcsoport 855 egyénétől vett vérmintát vizsgáltak meg. A japánokra jellemző marker-gének előfordulási aránya Koreán és Észak-Kínán át egyre nőtt, majd a Bajkál tó déli és ke-

leti részén élő népeknél érte el a csúcspontját. Ez nem kisebb tényrt takart, minthogy ez a terület tekinthető a JAPÁNOK ŐSHAZÁJÁNAK. Ebből a centrumból kiindulva Matsumoto és társai ezt a népekre jellemző marker-gént végig követték a Bering szoroson át. a Sziklás -hegységen és az Andokon keresztül a Tüzföldig. Az indiánok külön nagyrasszba való sorolása genetikailag tehát nem indokolt. Ebből az következik, hogy az indiánok őshazája a Bajkál tótól keletre található

Az osakai intézet a Szovjet Tudományos Akadémiával együttműködve, a területén élő északi és déli burjátoktól, mongoloktól valamint számos URAL-ALTÁJI /UGOR/ néptől kikkel a magyarokat rokonítja, vettek vérmintát. Az uráli ugor népeknél a japánok ugyanazt az IgG típust találták meg, amely a Bajkál tótól ma délnyugatra élő népeknél is előfordul. Arra a következtetésre jutottak, hogy az uráli népek ősei Észak-Ázsiából--feltehetően Kelet Turkesztán területéről származtak.

E népeket északra és délre osztották. A délihez tartozók Dél-Kína, Délkelet-Ázsia, Malaysia, Melanézia, Mikronézia és Polinézia. Az északi csoporton belül két alapvető változatot mutattak ki. Az egyik típus az amerikai kontinens felé vonult, ugyanebből egy másik ág Kelet-Koreán keresztül Japán felé. A másik változat a Bajkál-tótól délnyugatra eső területről kiindulva északnyugat felé vette útját, majd hosszabb-rövidebb ideig megszállt az Ural-hegység délkeleti, majd délnyugati részén, azután innen nyugatra költözött. Egy részük ma is ott él sok más helyi lakóval keveredve, más részük a honfoglaló magyarság egy részét alkotta. Amíg az uráli /ugor/ népek egy részénél az ázsiai népekre jellemző marker-gének 2/3-1/3 arányban oszlanak meg, addig az e csoportból kivált ún. "FINN" népeknél ez már nem található meg. Matsumoto emliti munkájában, hogy az uráli népeknél az európidokra jellemző markerek is előfordulnak. Ha nálunk magyaroknál is kimutathatók lennének a marker-gének, akkor végső biológiai eredetünket nem fedné többé homály, írja Kiszely István.